

י. אם רוצה להכשיר התנור שנבלע בו טבל ראה להלן בפרק סדר ההפרשה ודיניה.

[אזהרה]

יא. אי אפשר להפריש מתבשיל שבלוע בו טעם של עיסה שלא הורמה חלתה על עיסה גמורה¹⁸².

מקורות והערות

ולמעשה דעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל שטעם פגום כיון שא"א להפריש ממנו פקע איסורא ממנו ואין דין טבל בטעם פגום, עי' מעדני ארץ פ"ב מהל' תרומות סוף ה"ב. ובמכתב של מו"ר הגר"מ גרוס שליט"א בס' דבר חריף [מכתב ו'] כתב שאמר סברה זו להגרי"ש אלישיב שליט"א ולא הסכים עם זה, ודעתו שא"א להפריש על טעם שאינו ב"י. ומבואר שם שגם בדבר חריף הדין כן [ומכח שדבר חריף משוויא ליה רק ביציאתו]. ועי' מועדים וזמנים ח"ג סי' כ"ד דכתב ששמע מהגרי"ז הלוי זצ"ל שנסתפק אם מהני הפרשה לאחר כ"ד שעות, עי"ש.

[אזהרה]

[אזהרה]

182. חזו"א דמאי סי"ג סוף סק"ה.

פרק ז

הוצאת חכמי

הוצאת חכמי
התורה והנאמנות

סדר ההפרשה ודיניה

א. מעיסה העשויה מ 1.200 ק"ג קמח לדעת הגר"י קנייבסקי או 1.250 ק"ג לדעת הגר"ח נאה חייב להפריש בלא ברכה, וראה הערה¹⁸³.

מקורות והערות

183. שיעור עיסה המחויבת בחלה מפורש בפסוק שהוא עשירית האיפה, וקבלו חז"ל שזה מ"ג ביצים וחומש ביצה [ועי' שו"ע סי' שכ"ד סי"ג ובביאור הגר"א סקכ"ב דמשערין בקמח]. ונחלקו החזו"א והגר"ח נאה בשיעור הביצה. לדעת החזו"א שיעור רביעית הוא 150 סמ"ק וממילא שיעור ביצה 100 סמ"ק [ואנו מכפילים את הביצים דהביצים נתקטנו] וזו דעת הצ"ח, והגר"א במעשה רב, והחת"ס ועוד. [בדעת החת"ס ראיתי בשם הגר"ש וואזנר שליט"א שהגאב"ד דפרשבורג זצ"ל אמר לו שלחת"ס בליל הסדר היה גביע גדול, ולכל המסובים היה גביע קטן וצ"ע]. ויסוד דבריהם שמשערים הכל לפי האגודל, ואגודל הוא 2.4 ס"מ לפי המציאות, וממילא לפי חשבון הגמ' בפסחים קט ע"ב ששיעור רביעית הוא אצבעיים על אצבעיים ברום אצבעיים וחצי אצבע וחומש אצבע שיעור רביעית הוא 150 סמ"ק, ולפי"ז נפח עיסה החייבת בחלה הוא 4320 סמ"ק, ונפח קמח הוא 0.52 מנפח מים במשקל זהה [כן ס"ל לחזו"א], ויוצא מכח זה לחזו"א שמ 2250 גרם קמח צריך להפריש בברכה. אכן כ"ז לענין ברכה [ויתבאר עוד בהערה הבאה], ובלי ברכה כתב השש"ת להחמיר מ 1.2 ק"ג ולא נתברר איך הגיע לזה. ואפשר שהחמיר לפי מדה של 2423 סמ"ק מים [כפי שיתבאר להלן] ואם נפח הקמח הוא חצי מנפח המים במשקל זהה יוצא 1.2 ק"ג בערך.

ודעת הגר"ח נאה שנפח הביצה הוא 57.6 סמ"ק ורביעית היא 86 סמ"ק. ויסוד שיטתו מכח הדירה שמבואר בר"מ בפיהמ"ש בעדויות פ"א שרביעית

ב. מעיסה העשויה מ 2.25 ק"ג קמח לדעת החזו"א או 1.66 ק"ג לדעת הגרא"ח נאה יפריש בברכה¹⁸⁴. ויש שכתבו שלדעת החזו"א יפריש רק מעיסה העשויה מ 2.750 או 2.9 ק"ג, וראה הערה¹⁸⁵.

מקורות והערות

זה כ"ז דרהם, והדרהם המצוי תמיד הוא 3.205 גרם ולכן כ"ז דרהם הם 86 גרם [וס"ל שאגודל משערין 2 ס"מ, וזה נגד המציאות כמו שצווח מרן הקה"י]. ולפיכך מ"ג ביצים וחומש ביצה הם קרוב ל 780 דרהם שזה קרוב ל-2.5 ק"ג. והנה הר"מ בפיהמ"ש בעדויות שם כתב שהקמח נפחו שליש פחות מן המים ומזה יצא להגרא"ח נאה שצריך להפריש בברכה מ 1666 גרם קמח, אמנם בלי ברכה החמיר להפריש מ 1250 ג', וטעמו שכיון שאולי לא צריך נענוע וכמו שכתב בשו"ע או"ח תנ"ו שלא צריך לדחוק וממילא נכלל בזה גם שלא צריך נענוע. ויש שכתבו שקמח בפיזור לא שוקל בנפחו אפילו מן המים [והר"מ בפיהמ"ש ש' שכ' שהקמח קל בשליש מן המים מיירי בנענוע, או שקמח בזמנו היה עבה] ולכן כ' הגר"ח נאה להפריש מ 1.250 ק"ג בלי ברכה. והקה"י כתב שכבר ב 1.2 ק"ג צריך להפריש בלי ברכה. והנה בזמננו נתברר [עי' באריכות בס' מדות ושיעורי תורה] שהדרהם שוקל 2.83 ג' ורביעית זה כ- 75 גרם, וא"כ לד' הגרא"ח נאה אם שיעור של חלה זה 780 דרהם יוצא שיעור חלה בנפח של מים של 2,2 ק"ג בערך ואם נפח הקמח בלי נענוע זה חצי ממים יוצא שמ 1,1 ק"ג קמח צריך להפריש בלי ברכה. ושמעתי שיש מורים שכבר מק"ג אחד יש להפריש בלי ברכה, וצ"ע. ויש ראשונים שהשוו את משקל המים למשקל הקמח עי' תשו' הגאונים סי' צ"ח, ארחות חיים בשם רס"ג, כלבו, וריטב"א בפסחים מח ע"א [ועי"ש שכתבו שמשקל החיוב לחלה 720 דרהם]. ועי' בשבלי הלקט בשם ר"ה גאון שכ' כמשקל הביצים כך משקל העומר ועי' בשש"ת סי' ב' ס"ק י"ד.

184. לדעת החזו"א השיעור הוא לפי כלי שנפחו הוא 4320 סמ"ק, ונקט החזו"א שקמח קל ממים פי 0.52, ולכן מ 2.25 ק"ג צריך להפריש בברכה, וכן פירסם הקה"י בחיי החזו"א שיעור זה [ומה שהר"מ בפיהמ"ש כ' שהקמח קל בשליש מן המים צ"ל ששם הקמח היה כבד, או שהחזו"א מדבר בלי נענוע והר"מ שם מיירי באופן שמנענעים, וצ"ע]. ולדעת הגרא"ח נראה כיון שאזיל עם

ג. אם עשה עיסה פחות מכשיעור והפריש ממנה בלי ברכה ואח"כ לש אותה עם קמח נוסף ועתה העיסה בשיעור שמחייב ברכה, יש להזהר להפריש שוב¹⁸⁶.

ד. מעיקר הדין מפריש אחד מכ"ד, ואם הוא נחתום אחד ממ"ח¹⁸⁷.
ה. בזמן הזה, שלא נותנים חלה לכהן גם בא"י¹⁸⁸, לדעת השו"ע צריך

1234567

מקורות והערות

1234567

הר"מ בפי"המ"ש שקמח קל בשליש מן המים, ומשיעור נפח 2500 סמ"ק בקירוב יוצא כי מעיסה העשויה מקמח במשקל 1.660 ק"ג צריך להפריש בברכה, ודעת הגר"א ח נאה היא דעת גדולי ירושלים הגר"ר בענגיס זצ"ל, הגר"ח זוננפלד זצ"ל והגר"פ פרנק זצ"ל, וכן מורה הגר"ש אלישיב שליט"א שהמנהג לברך בשיעור של הגר"א ח נאה זצ"ל.

185. יש שמדדו את הקמח ויצא להם שיעור גדול יותר לפי שהקמח קל מן המים רק בשליש או קצת יותר וכמו שמבואר בר"מ, עי' חו"ב חלה סי' ה' סק"ד שכ' שהשיעור הוא 2.9 ק"ג קמח ובשו"ת תשובות והנהגות ח"א סי' תרע"ד יצא לו 2.75 ק"ג. אכן הגר"י קנייבסקי זצ"ל אמר שלא יודעים למדוד, וכוונתו שצריך למדוד בלי דחיקה כלל ובלי נענוע וכן ראיתי במכתב של הגר"ח קנייבסקי שליט"א שכתב שהשיעורים לא נשתנו וצריך להפריש בברכה מ 2.250 ק"ג, ועל מה שכתב הגר"מ שטרנבוך שליט"א בס' הלכה במשפחה פ"ב סעיף י"ט ששמע שבסוף ימיו החזו"א החמיר יותר, כתב הגר"ח קנייבסקי שליט"א לא שמעתי. וצ"ע בכ"ז.

186. מצוי לפעמים שלשים בתחלה עיסה בשיעור שלא מצריך ברכה ומפרישים ממנה חלה, ואח"כ מוסיפים קמח והעיסה גדלה ויש בה כשיעור שמצריך ברכה וצריך להפריש שוב, דהרי יתכן שהעיסה לא נתחייבה כלל מקודם ועכשיו נתחייבה, וצריך להזהר בזה.

187. משנה חלה פ"ד מ"ז. ועי' היטב בביאורים למשניות שהארכנו בגדר הדברים ואם זה דאורייתא או דרבנן.

188. דהיום לא נותנים לכהן תרו"מ להסיק תחת תבשילו עיין נו"ב מה"ת ר"א וחזו"א שביעית סי' ה סס"ק י"ב, והוא הדין דלא נותנים חלה, ועי' לקמן הערה 244.

להפריש אחד ממ"ח ולדעת הרמ"א נוהגים להפריש כזית¹⁸⁹. ואם קשה לו לשרוף את החלה ורוצה לקוברו יפריש כל שהוא.

אוצר החכמה

ו. כשמפריש בשיעור אחד מכ"ד יש לדון אם מפריש באומד או במדה, וראה הערה¹⁹⁰.

1134567

ז. יש שכתבו שכשמפריש מן העיסה יעשה ממנה חלה קטנה וכשמפריש לאחר האפיה יטול חלה שלמה, וראה הערה¹⁹¹.

אח"ח 1234567

מקורות והערות

אח"ח 1234567

189. שו"ע סי' שכ"ב סעיף ה'. ובביאור הדברים מדוע צריך בזה"ז בא"י אחד ממ"ח לשיטת הר"מ והשו"ע ומאי שנא מתרומה טמאה עי' באור שמח, וכן בחזו"א שביעית סי' ה' סק"ג. ועי' ברכי יוסף שם שכתב שלא ראיתי ולא שמעתי שום חסיד שהפריש אחד ממ"ח. ושיעור כזית מוזכר ברמ"א סו"ס שכ"ב, ועי' כף החיים סי' רמ"ב ס"ק כ"ד וסי' תנ"ז ס"ק כ"ט, ועי' בס' הפרדס לרש"י. אכן אם קשה לו לשרוף עדיף שיפריש פחות מכזית, ועי' באריכות בהערה 207.

אח"ח 1234567

וכ' בשש"כ פמ"ב הערה מ"ח בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל שאם בא לתקן לחם אחד או מצה אחת שלקח מכמות גדולה שכבר נתחייבה בחלה [כגון הקונה לחמניה אחת מן החנות], מסתבר דסגי בשעורה. והר"י שו"ב שליט"א אמר בשם הגרי"ש אלישיב שליט"א שבקונה בחנות עם הכשר מהודר ומפריש מחומרא סגי בשעורה ולא צריך כזית. ובספר גנזי שערי ציון להגר"צ במברגר זצ"ל הביא תשובת החזו"א שבהפרשות מספק צריך להפריש חתיכה ראויה לאכילה.

190. עי' מעדני ארץ פ"ג מתרומות שדן בזה, והביא שבירושלמי פ"ה דדמאי מפורש שאפשר במדה, והגר"א בשנות אליהו שם ס"ל שבאומד ואכמ"ל.

191. עיין רש"י פסחים מח ע"א ד"ה דלא חזיא, ובמהרש"ל שם בחכמת שלמה, וברש"י שם ע"ב ד"ה אמר ליה, ובשו"ת מהרש"ל סי' נ"ח, וכ"כ הקרבן נתנאל על הרא"ש פסחים פ"ג סי' ו' אות כ' עי"ש. ובשו"ת בית אפרים סי' מ"ד כתב שלא צריך חלה שלמה וסגי בחתיכה שהיא כזית, וכן משמע מסתימת הפוסקים שלא הזכירו זה.

ח. אם עשה עיסתו מקמח טבל, יקפיד להפריש חלה לאחר שהפריש תרומה גדולה ומעשר ראשון ולפני שהפריש מעשר שני ומעשר עני. ובהפרשות שהם לחומרא אין צריך להזהר בזה¹⁹².

ט. מפריש חלה מהעיסה ומברך¹⁹³, וקורא שם הרי זו חלה¹⁹⁴, ויש

מקורות והערות

192. עי' ירושלמי פ"ה מדמאי ה"ב, שם מבואר מחלוקת אם יש בל תאחר בחלה. ולמ"ד שיש בל תאחר צריך להקדים חלה למע"ש. ועי' דרך אמונה פ"ג מתרומות הכ"ג בביאור הלכה ד"ה כשמפריש שהאריך בזה, והסיק שצריך להפריש חלה לפני מע"ש. אכן בהפרשה מחומרא אפשר לצרף את המ"ד שאין בל תאחר בחלה וא"צ להקפיד.

193. שו"ע שכ"ח סעיף א'.

194. הנה היסוד שצריך קריאת שם מבואר כבר בתוספתא מע"ש פ"ב הט"ז, ושם מבואר מחלוקת ר"מ ור' יוסי ור' יהודה אם התקדשו תרו"מ בלי קריאת שם, ור"מ ס"ל שאם עתיד לקרוא שם יחול רק בקריאת שם ואם לא עתיד לקרוא שם חל בעצם ההפרשה ולא צריך קריאת שם [ועי' חזו"א דמאי ט"ו ס"ק ה' שנקט שלכו"ע הקריאת שם לא מעכבת, וכל המחלוקת היא בסתם אדם שמפריש האם מתכוין שיחול רק בקריאת שם או לא, עי"ש].

והרמב"ן בהלכות פסק כר"מ שאם לא עתיד לקרוא שם לא מעכב, ועי' בתוספתא רפ"ג דתרומות שסתמו כר"מ אכן הגרע"א הביא את דברי הראב"ד [פ"ה ביכורים] שהביא את השאלות שצריך קריאת שם [לכתחילה] וכן דייק הגרע"א ברשב"א חולין צ"ד [צ"ע דהרשב"א שם אומר שאם יפריש אדם שלא בקי בתרו"מ ולא יקרא שם לא מתיר טבל, ולכאורה כוונתו שאדם שלא בקי בתרו"מ גם כשמפריש לא חושב שמתקן הטבל אלא אומר נוסח בעלמא וכעין תחינה ולא חושב שיחול כדין. וזה כוונתו שלא קורא שם, שלא מחיל תרומה אלא חושב שזה תפילה ועי' ברשב"א בפס"ח שהביא שתי הדיעות אם צריך קריאת שם]. ועי' בציון ההלכה פ"ה ביכורים ס"ק קע"ז שציין את השערי צדק שס"ל כן והביא גם דעת הירושלמי סופ"ק דחלה, שמבואר שם לדעת הגר"א שצריך לומר ה"ז חלה על הכל ולכאורה י"ל דהירושלמי ס"ל כר"י שקריאת שם מעכבת [ולדעת החזו"א כו"ע ס"ל שלא מעכב].

שלא נהגו בקריאת שם¹⁹⁵. אם לא קורא שם ראוי שלא יפריד לגמרי את החלה מהעיסה, עד אחרי הברכה¹⁹⁶.

1234567

י. נוסח הברכה: בא"י אמ"ה אשר קדשנו במצוותיו וצונו להפריש חלה¹⁹⁷. ויש שכתבו להפריש חלה מן העיסה¹⁹⁸. ויש שכתבו לברך

מקורות והערות

וכ' שם בצה"ל שצ"ע שלא נהגו כן, וכבר עמד בזה בחלת לחם סימן ז' סק"ב וביאר שכשיש ברכה ובשעת מעשה מפרישין חשיב כקריאת שם, וזה חידוש שהברכה חשיב כקריאת שם [ומש"כ שם בסק"ו להוכיח מאילם שלא צריך קריאת שם, מזה שכל החסרון באילם זה מחמת הברכה ומזה הוכיח שבזמן המשנה לא היתה קריאת שם, לכאורה צ"ל שכיון שאילם יכול להפריש במעשה וגם לחשוב בשעת המעשה שיחול תרומה מהני גם לכתחילה, דלרוב הראשונים לא בעיא דיבור, ועכ"פ אם יש גם מעשה הפרשה ודאי סגי].

195. ראה בהערה הקודמת, ומוזכר כן גם בחלת לחם וכמוש"נ.

196. הנה לכאורה הברכה צריכה להיות עובר לעשייתן ואם לא קורא שם הרי שכבר הוי חלה בשעת ההפרשה וא"כ הברכה לא עובר לעשייתן. ועי' שו"ת בצל החכמה ח"ג סי' ע"ב שדן בזה ורצה לומר שכיון שהמצוה הוא גמר ההפרדה ממילא אם לא יפריד לגמרי עד אחרי הברכה יחשב עובר לעשייתן, ואפשר עוד דסתמא אמדינן שגם אם מפרישין החלה דעת הנשים שלא יחול עד אחרי הברכה כדי שלא יהיה חסרון של עובר לעשייתן [גם יש לעורר דאם לא קוראים שם ראוי לברך קודם הפרשה כדי שהברכה תחשב כקריאת שם וכמוש"נ בהערה 194]. ועיין לעיל הערה 115 טעם נוסף לא להפריד לגמרי את החלה, עי"ש. וכ"כ בבן איש חי ש"ב פ' שמיני לברך ואח"כ להפריש עובר לעשייתן.

197. רמ"א יו"ד שכ"ח סעיף א' וכן פסק בשערי צדק פי"ד סעיף ל"ב. והנוסח להפריש חלה [ולא להפריש תרומה] מבואר בהרבה ראשונים, בה"ג, ר"מ ביכורים פ"ה הי"א, רמב"ן סוף הל' חלה, מאירי חלה פ"ב מ"ג, סה"ת סי' פ"ד, וכן יוצא מהראשונים שכתבו שצריך לומר "להפריש חלה מן העיסה" שעכ"פ מברך להפריש חלה [עיין בהערה הבאה]. וזה דלא כרא"ש פסחים פ"א סימן י' בשם ר"ת שכתב לברך על הפרשת תרומה.

198. רשב"א בסוף פסקי חלה, ר"ש פ"ב מ"ג, או"ז סי' רכ"ה, ובט"ז כתב שלא צריך

להפריש תרומה או להפריש תרומה חלה¹⁹⁹. והמנהג לברך להפריש חלה²⁰⁰.

יא. יש שכתבו שלנוהגים לברך להפריש חלה מן העיסה מברכים כן אף אם מפריש חלה מפת אפויה, וראה הערה²⁰¹.

יב. כשמפריש חלה בפעם ראשונה יש שכתבו שמברך שהחיינו²⁰², והנכון שיכניס עצמו להתחייב בברכת שהחיינו מצד אחר ויכוין

מקורות והערות

לומר מן העיסה, וכן כתב בכף החיים או"ח תנ"ז ס"ק י'. ולכאורה כיון שמבואר כן בכמה ראשונים ולכו"ע אינו מקלקל [עיין דעת קדושים סי' שכ"ח סק"א] א"כ מדוע לא להוסיף.

199. השו"ע סי' שכ"ח ס"א כתב להפריש תרומה. והב"ח ומהרש"ל וכן בש"ך סי' שכ"ח סק"א משמע לברך להפריש תרומה חלה, ובט"ז כתב שאם יוסיף תרומה יהיה הפסק [דאולי תיבת חלה היא העיקר ולא תרומה וא"כ יש הפסק ועי' נקה"כ מש"כ]. ובביאור הגר"א סק"ב כתב לומר להפריש תרומה, וכבר כתבו כן בראשונים עי' ס' הפרדס לרש"י סי' קל"א, סמ"ג מ"ע קמ"א, שאילתות ריש שאילתא ע"ג, או"ז סי' רכ"ה בשם י"א. ובסמ"ק כתב שאין קפידא ואיזה שירצה יאמר.

200. ערוה"ש שכ"ח ס"ב, וכן נדפס בסידורים, ועי' חלת לחם סי' ז' סק"ד טעם לזה.

201. כ"כ בציון ההלכה פ"ו ביכורים ס"ק קע"ב, וראיתו מדברי המ"ב בסי' קנ"ט שגם בטבילת ידים מברך על נט"י דהתקנה היתה נטילה ומכח זה אנו מטבילין עכשיו, וה"ה כאן שעיקר המצוה להפריש מן העיסה דאז נתחייבה בחלה ומכח זה מפרישין אחר אפיה. ולכאורה י"ל דשם התקנה היתה נטילת ידים וטבילה מהני מדין נטילה, אבל כאן הרי יש ריבוי מיוחד שמועיל להפריש אחר אפיה [עיין בגר"א שכ"ז סק"י], וא"כ י"ל שהחיוב להפריש אחר אפיה הוא חיוב בפנ"ע ולא נוגע לחיוב של העיסה ועי' בלקט העומר פ"י הערה י"ח.

202. תבואות שור יו"ד סי' כ"ח, חלת לחם סימן ז' סעיף א' וס"ק ה'.

לפסוק ג

לפסוק ג גם את מצות הפרשת החלה²⁰³.

לפסוק ג

יג. לכתחילה יברך מעומד, ואם אינו יכול יברך בישיבה²⁰⁴.

יד. כששליח מפריש השליח מברך²⁰⁵.

טו. טוב שיאמר שהחלה תחול גם על הקמח שיתערב אח"כ בבצק²⁰⁶.

טז. לכתחילה ישרוף את החלה [באופן שהיא טמאה כמו בזמננו]. ואם קשה לו לשרוף ועלול לבוא לידי תקלה, יקבור או שיעטוף בשקית וישליך לאשפה, וראה הערה²⁰⁷.

מקורות והערות

203. בה"ל סי' כ"ב סעיף א' כיון שיש פוסקים שחולקים ע"ז.

מקורות והערות

204. עי' מג"א סי' ח' סק"ב ובפ"ת סי' שכ"ח סק"ב בשם ישועות יעקב, ארצות החיים שם בסי' ח' ומגן גיבורים שם. ועי' ערוה"ש סי' שכ"ח ס"ה שהמנהג הפשוט לברך מעומד כשהיא לבושה ואין לשנות.

205. מ"ב סי' תל"ב ס"ק י' ועי' חלת לחם סי' ז' סק"א.

206. שו"ע שכ"ז ס"ב. והחלה שפוטרת את הקמח תחול רק לאחר שיתערב הקמח בעיסה.

207. הנה מעיקר הדין צריך לשרוף חלה טמאה ומבואר כן בשבת כה ע"א כשם שמצוה לשרוף קדשים שנטמאו כך מצוה לשרוף תרומה שנטמאת. ונחלקו שם רש"י ותוס' ביסוד הדין של שריפה, שלדעת רש"י הוא מדין תקלה [וכן פי' רש"י בתמורה לד ע"א ועי' שם שרש"י כתב שכל הנשרפין לא יקברו דלמא אתי איניש ואכיל להו. והק' הגרע"א שם תיפו"ל מצד שיש מצות שריפה. ולכאורה לק"מ, כיון שבמשנה מפורש גם תרומה טמאה, ותרומה טמאה דינה בשריפה לרש"י רק מצד תקלה]. ולתוס' השריפה היא חיוב שילפינן מזה שתרומה איקרי קודש וזה או מדאורייתא או מדרבנן [ולתוס' ניחא לשון הגמ' כשם שמצוה לשרוף את הקדשים כך מצוה לשרוף את התרומה ומשמע שזה אותו דין].

ועי' בביצה כז ע"ב מחלוקת רש"י ותוס' אם שרי ליתן תרומה טמאה לפני כלבו, ולתוס' שם צריך דוקא שריפה והם לשיטתם שס"ל בשבת שיש דין

ה'תשס"ו

דוקא שריפה.

ובר"מ מבואר בריש פ"ב דתרומות שהשריפה בתרומה טמאה אי"ז סתם חיוב שריפה, אלא יש דין נתינה לכהן להדליק את התרומה הטמאה, וזה קיום דין נתינה ומעצם דיני התרומה, ולא שנתחדש חיוב שריפה ולכהן יש רק היתר הנאה. וכן הר"מ השמיט דין שריפה בתרומה טמאה וכן השמיט הדין שכל הנשרפין לא יקברו על תרומה טמאה, ומבואר שהשריפה היא מדיני נתינת התרומה שקיום דיני התרומה הוא ע"י נתינה לכהן שיהנה בשריפה. וכן ביאר האבי עזרי, וכן שמעתי בשם הגרי"ד הלוי זצ"ל בדעת הר"מ [וכן מבואר בפנ"י שבת כג ע"א שאסור להדליק שמן שריפה ביום דשרגא בטיהרא מאי אהני ומבואר כנ"ל]. אמנם צ"ע מהר"מ בפ"ג מהל' יו"ט וכן בר"מ בסהמ"צ שהחיוב לשרוף תרומה טמאה הוא כמו נותר ומפורש שיש חיוב שריפה, וצ"ל שיש שני דינים א. דין שריפה מכח מצוה ב. דין שריפה מכח קיום דין נתינה ולפי"ז יוצא שהר"מ ס"ל שיש חיוב שריפה כתוס', ורש"י לומד שהדין שריפה הוא רק קיום דין נתינה לכהן שיהנה ע"י שריפה, וכל החיוב שריפה שבאופן שלא נותנה לכהן זה רק מדין תקלה.

והנה החזו"א מעשרות סי' ז' ס"ק י"ט כתב שבתרומה טמאה אם אין לו עצים לשרוף קוברה שלא יבוא לידי תקלה, ובדמאי סי' ט"ו סק"א כתב החזו"א שהיום לא נוהגים בשריפה כיון שטורח עלינו בשריפתו ויבוא לידי תקלה, וצ"ע בכל טעמים אלו הרי יש מ"ע בשריפה, וא"כ איך שייך לבטל מ"ע דשריפה מכח טעמים אלו.

וצ"ל שיסוד חיוב שריפה הוא מכח קדושת תרומה, ואם יהיה תקלה ע"י שנצרכו לשרוף [כיון שישהה את התרומה] א"כ קדושת התרומה מחייב לקבור ולא לשרוף כיון שיהיה תקלה ותקלה היא יותר חילול התרומה מאשר ביטול השריפה ודו"ק.

ולמעשה, כיון שחלה קשה לשרוף [כיון שהיא בצק], ולשורפה בתנור יגרום לתקלה כיון שאח"כ יכולים לאפות ויאסר המאכל מכח הבליעה, ממילא עדיף לקבורה. וצריך לעוטפה בשקית ניילון כדי שלא ינהג בה מנהג בזיון. אמנם הר"י שוב שליט"א אמר בשם הגרי"ש אלישיב שליט"א שצריך לשרוף את החלה על הגז עצמו [ולהוריד את החצובה], או לעטוף כמה פעמים בנייר אלומיניום ולשורפו בתנור, וא"א להקל בקבורה וגם א"א לזרוק לאשפה אפילו ששורפים את האשפה אח"כ, עכ"ד. ויש להוסיף שבהפרשות של חומרא ודאי אפשר להקל לא לשרוף אלא לקבור. גם שמעתי ממו"ר הגרד"צ

יז. אם שרף חלה בתנור נאסר התנור לאפות בו, וראה הערה איך
יכשיר התנור²⁰⁸.

יח. מצות ההפרשה מוטלת על האשה²⁰⁹.

יט. בשעה שאשה מקיימת את המצוה כהלכותיה ראוי שתתפלל
שיתן לה הרחמן בנים צדיקים ויראי ה' ויודעים שמו יתברך²¹⁰.

מקורות והערות

אורדנטליך שליט"א שאפשר לזרוק לאשפה בלי שקית.

ולרש"י שכל השריפה היא מחמת תקלה, ממילא פשוט שבאופן שתהיה יותר
תקלה ע"י שיששה עד שיוכל לשורפה, מחמת הטורח, שעדיף לקבורה. ויש
שכתבו [עי' שו"ת מנחת יצחק ח"ד סי"ג] שיפריש פחות מכזית, כיון שיש
מחלוקת אם יש מ"ע של שריפה בפחות מכזית, ולכן אם קובר עדיף שיפריש
פחות מכזית עי"ש.

ועי' נו"ב מה"ת סר"א שדן מדוע היום לא נותנים את החלה להסיק תחת
תבשיל הכהן.

208. בשו"ת דברי מלכאל ח"ג סנ"ו נקט שמועיל הגעלה לסכין שתחבו אותו
בחלה שעמדה ע"ג האש, וטעמו כמו שמהני בתרומה להגעיל כלי חרס אף
שבכל האיסורין לא מהני, עי' ברשב"א שהובא בב"י יו"ד סי' קכ"ב. והנה
לכאורה יש לחלק דכלי חרס הגעלה מוציאה ממנו האיסור רק לא מפליטה
לגמרי, אבל תנור שבלע ע"י אש אפשר שבהגעלה לא יוצא ממנו כלל
ואכמ"ל, גם עיקר דינו לדמות מחודש הוא.

אמנם בדיעבד אם שרפו חלה בתנור, אפשר שיש להקל בשעת הדחק
להכשיר את התנור בחום הגבוה ביותר. ויש לצרף הדעות שאמרינן בכה"ג
"כבולעו כך פולטו". וגם אז נראה שיזהר שהדברים שמבשל או אופה בתנור
לא יגעו בקרקעית התנור עליה שרף את החלה אלא יהיה הפסק ואז כל
הבליעה יהיה רק מחמת זיעה [באופנים שיהיה זיעה וקיל טפין], וישאל
שאלת חכם.

209. עי' או"ז סי' רכ"ה. ועי' חלקת יואב אה"ע סי' כ"א, ובחלת לחם סי' ז' ס"ק
ט"ו שנקטו שאשה מפרישה מכח עצמי, וכתב החלת לחם שלכן לא מצינו
שיש הידור שהבעל יפריש מצד מצוה בו יותר מבשלוחו. ועי' שו"ת באר

כ. קטן וקטנה שהגיעו לעונת נדרים [י"ב שנה לזכר וי"א שנה לנקבה] חלתם חלה, ולכתחילה לא יפרישו²¹¹.

כא. גוי הפרשתו אינה הפרשה גם בעיסה שלו²¹².

אוצר החכמה

כב. אין מפרישין בלי דעת בעל העיסה²¹³. ואם ההפרשה זכות עבורו מותר להפריש אף ללא דעתו²¹⁴. ואם בעה"ב גילה דעתו שמרוצה מהפרשת בני ביתו המנהג להקל²¹⁵. ואשתו וכן בני ביתו הסמוכין

אוצר החכמה

אוצר החכמה

מקורות והערות

יצחק יו"ד סי' כ"ח ענף ו' שדן בזה, וכן במקדש מעט סי' שכ"ח סק"ג.

210. הגהות מיימוניות בסוף ספר זרעים, ועי' בבן איש חי שנה ב' פרשת לך סעיף

אוצר החכמה

211. שו"ע יו"ד של"א סל"ג, ועי' בביאור הגר"א שם שס"ל שקטן שהגיע לעונת נדרים לא יכול לתרום. ובתשובות הר"מ ש"ה כתב שלכתחילה לא יתרום ורק בדיעבד תרומתו תרומה, וע"ע אמרי בינה מעשר ח'. והמעשה במהרי"ל דיסקין זצ"ל, המובא בספר לקט העומר, שהורה למופלא הסמוך לאיש להפריש חלה בע"פ שחל בשבת, כיון שהיתה שעת הדחק סמך על השיטות שמהני הפרשה. ואף שלכתחילה לא עבדינן כן, בשעת הצורך אפשר להקל.

212. רמ"א ש"ל ס"א.

213. פ"א תרומות מ"א, טור ושו"ע סי' שכ"ח, והנה יש לדון אם צריך שליחות גמורה או סגי בניחותא בעלמא וכל שהבעלים מתרצה או אינו מעכב סגי. והחזו"א במעשרות סי' ז' סק"כ נקט שצריך שליחות לכו"ע, אכן הגרש"ז אויערבך זצ"ל בקונטרס לאפרושי מאיסורא [שבסוף מעדני ארץ] סי' א' האריך לברר שהרמב"ן גיטין סו ע"א הובא בר"ן שם, והר"מ פ"ג מתרומות ה"ט ס"ל שסגי בזה שהבעלים לא מעכב. ולכאורה ראיותיו אינם מוכרחות, דהר"מ דס"ל שאמרינן שאם נתרצה בעה"ב לבסוף בהפרשת האחר [שאמר לו כלך אצל יפות] ונמצאות יפות שסגי וביאר בכ"מ משום ניחותא דמצוה, הפשט הוא מדין זכין, דהפרשת תרומה ענינו זכות כיון שמתקן הכרי. ובדעת הרמב"ן עי' חזו"א שם מ"ש בזה [וברמב"ן גופא מפורש בפסחים ז ע"א שצריך שליחות בתרומה]. ועי' לקמן שיתכן שאפשר לצרף דעת הגרש"ז

אויערבן זצ"ל, וע"ע הר צבי זרעים ס"א סי"א שהאריך בענינים אלו [ויש
 בזה אריכות מהירושלמי שמסתפק אם אפשר להפריש על של הפקר
 ואכמ"ל]. ולכאורה יש ראייה מהר"ש תחילת פ"א דתרומות שכותב ששותפין
 לא קפדי אהדדי מהני להפריש תרומה כיון שלא קפדי ולכאורה ודאי אין
 שליחות, וכן מפורש בירושלמי פ"ג דתרומות ה"ג ע"ש. ולכאורה יש להביא
 ראייה מכך שבמשנה פ"ז דדמאי במזמין את חברו לאכול צריך לעשות תנאי
 שיחול בשבת התרו"מ וכמבואר שם בירושלמי שבודאי לא הקילו לעשות
 תנאי בדבר שאינו ברשותו, ולכאורה שהאורח יפריש מפירות ע"ה ביום ו'
 מכח "ניחותא" שהרי המארח רוצה שיהיה לאורח נחת רוח ולכן מבואר
 בירושלמי שהאורח יכול לעשות תרומה ולאבד אותה ולא אמרינן שזה גזל
 ע"ש. ומוכח שצריך להגיע לכח של זכין או שליחות, וכאן זכין אין דאין
 זכותו גמורה דסו"ס יש לו הפסד עי' חזו"א דמאי סי' ט' ס"ק י"ח. גם יש
 להעיר בסוגיא יבמות צג ע"א שהאריס לא הביא פירות לר' ינאי לפני שבת
 ור"י הפריש משלו על פירות האריס, והגמ' דנה שתחול התרומה רק בשבת
 כשיזכה בפירות האריס ומהני מכח שאדם מקנה דבר שלא בא לעולם,
 ולכאורה מדוע לא מהני שיפריש ממש לפני שבת משלו על של האריס
 ואפילו שהגמ' בנדרים מסתפקת אם מהני משלו על של חברו, אבל כ"ז בגלל
 שאין זכין כיון שמפסיד לו את המצוה, אבל כאן שהאריס מעונין שר' ינאי
 יאכל מפירותיו, ובודאי שיש לו ניחותא שיפריש ר' ינאי משלו אם לא הפריש
 עד שבת, כיון שרוצה שיאכלם, ומוכח שצריך להגיע לזכין בתורם משלו על
 של חברו ולכן לצד של הגמ' שאין זכין כיון שסו"ס מפסיד לו את המצוה
 לא מהני גם מדין ניחותא למרות שיש אומדן דעת שמעונין בהפרשת ר' ינאי,
 וצ"ע בזה וע"ע בשו"ת עונג יו"ט סי' ק"ז באריכות.

214. כ"כ התה"ד סי' קפ"ח והובא ברמ"א, והנה התה"ד נקט שאם העיסה
 תתקלקל ויוכל להפריש רק אחר אפיה חשיב זכות עבורו כיון שלכתחילה
 מצותה מן העיסה, וכ"כ החזו"א זרעים ליקוטים סי' ו' סק"א. והנה הקצוה"ח
 סי' רמ"ג הוכיח מדברי הרשב"א ותוס' נדרים לו ע"ב שתורם משל חברו על
 של חברו צריך שליחות גמורה שיהיה מדעתו ולא מהני זכיה דצריך אתם
 לדעתכם. וביאר הקצוה"ח שלא אומרים זכין מאדם רק לאדם, וכ"כ מרכבת
 המשנה פ"ו מגירושין, והאחרונים [עי' שו"ת באר יצחק ח"א ס"א, חזו"א
 שם, ועוד] הוכיחו שאמרינן גם זכין מאדם, עי' באורך בדבריהם.

[ובפשט הרשב"א כתב החזו"א שאם תורם משל חברו על של חברו אין זו זכות דכיון שבידו להפריש בעצמו או ע"י שלוחו ולא ניחא ליה לבעה"ב שיהיו אחרים עושים עבורו ל"ה זכות, ורק אם תורם משלו על של חברו כיון שאין בידו להרויח רוח זה חשיב זכות. אכן לשון הרשב"א לא משמע כן יעוי"ש, ונראה הפשט, שגם בתורם משל חברו על של חברו יש כאן זכות דעצם תיקון הכרי חשיב זכות, אכן אי"ז זכות גמור דסו"ס הרי יש כאן צד חובה דבעה"ב מפסיד את המצוה, ובכה"ג לא מהני לתרום משל חברו על של חברו דצריך שיהיה שליחות לדעתו של בעה"ב. ובאופן שאינו זכות גמור ל"ח דעתו ממש, ורק באופן שזה זכות גמור חשיב שיש כאן דעת ומינוי שליחות דע"י האומדנא נעשה שלוחו ממש וחשוב מדעתו וכמו שהרשב"א עצמו ס"ל בקידושין כג שבזכות גמור לא יכול למחות אח"כ עי"ש, אבל באופן שתורם משלו על של חברו לא צריך שיהיה מינוי שליחות דלהתיר השיריים סגי במה שיש ניהותא שלו, וסגי במה שיש לו את הכח לפעול עבורו מכח דין זכיה [דזה מדין שליחות אבל פועל בכוחו וכמו שידוע מהאחרונים ז"ל] ולא צריך דעתו ממש. ועי' שו"ת אחיעזר ח"ב סי' ל"ו מה שביאר עוד, ובעונג יו"ט סי' ק"ז].

ועי' בקצוה"ח שהוכיח את דעתו מתוס' נזיר יב ע"א, שהקשו איך אשה יכולה לעשות שליח שתפריש חלה מהקמח שנותרת לה ושלשה אותו הרי זה דשלב"ע עי"ש, ואם מהני זכיה הרי באופן שגילתה דעתה שרוצה שתהיה שליח ממילא יש כאן גם זכיה.

אכן יש שכתבו שלכו"ע לא מהני זכיה באופן זה כיון שיש קפידא שתעשה זאת דוקא בתורת שליח עי' שו"ת באר יצחק שם והוכיח מתוס' קידושין כג ע"ב עי"ש, וממילא כ"ז דוקא באופן שאין כאן זכות בעצם ורק מכוח גילוי דעת, בכה"ג אמרינן שאין זכיה, אבל אם יש זכות בעצם כגון שהעיסה מתקלקלת בכה"ג לא אכפת לן במינוי השליחות, ועי' חזו"א שם סק"א שכתב כן, ובסק"ג כתב שמה שאנו נוהגים לשלוח להפריש על דשלב"ע כיון שיש כאן זכיה ע"י גילוי הדעת של השליחות וכד' התה"ד, וצ"ע בזה.

215. מבואר בסה"ת במפתחות סי' פ"ג שהמנהג שאורח יכול לומר לבעה"ב להפריש חלה מכל עיסות שיהיו לו אח"כ אפילו מאותם שיקנה ואין צריכה בעה"ב ליטול רשות בכל פעם, וכן אשה יכולה לומר לחבירתה קחי קמח ולושי עוגות והפרישי חלה אע"פ שבשעת הציווי היה קמח, ומשמעות

הדברים שם שאפשר לעשות שליח גם על עיסות שבשעת מינוי השליחות לא היו קיימות ולא היו עדיין ברשותו ואפילו כשהקמח לא היה ברשותו ובפשטות גם אם הקמח לא היה בעולם, וכן כ' באו"ז סי' רכ"א שאשה יכולה לעשות שליח שתפריש לה מן העיסות עד עולם, ומבואר שאפילו קמח שלא היה עדיין בעולם כלל ג"כ אפשר לעשות שליח. וביאר הטעם כיון שבידו ללוש הקמח ולהפריש עיסה או להביא עיסה מגולגלת ולהפריש חלה על הקמח שנתנה לאשה וכמו שכ' תוס' נזיר יב ע"א וראה לקמן וכן פסק בשו"ע סו"ס שכ"ח.

ולכאורה צ"ע הרי כאן זה דשלב"ל ומה מהני מה שזה בידו הרי סו"ס הקמח שלא היה בעולם או לא היה ברשותו לא יכול להתיר, ועי' בח"ס אה"ע סי' י"א שכתב שכיון שקמח מצוי בשוק לקנות חשיב דשב"ל, ועדיין צ"ע שהקמח שלא נמצא כלל בעולם א"א לומר שחשיב דשב"ל.

ויש שביארו שאז מהני מטעם זכיה כיון שגילה דעתו בשליחות שרוצה שיפרישו לו [ואין סיבה לומר שמקפיד דוקא בתורת שליחות דאדרבא מעונין שיפרישו לו שלא יהיה תקלה כיון שמתארח אצלם בקביעות ויתכן שישכח וכו'] ממילא מהני, עי' בחור"ב תרומות סי' ד' סק"ח ועי' דרך אמונה פ"ד ה"א מתרומות ד"ה עושה, אמנם צ"ע דלשון סה"ת ואו"ז ל"מ כן אלא משמע שמהני מדין שליחות וצ"ע כנ"ל [גם זכיה ל"מ לקצוה"ח ולחלק מן הראשונים כמו שנתבאר לעיל, אכן החזו"א סתם לדינא שמהני זכיה, וכדעת הרמ"א]. ואפשר שכיון שהשליחות היא גם על דשב"ל מהני גם על דשלב"ל וכמו שכ' הרמ"א חו"מ סי' ר"ט שמקנה דשב"ל אם דשלב"ל מהני, וה"ה כאן כיון שלגבי הקמח שנותן לו או הקמח שמצוי בשוק מהני בידו ה"ה מועיל שליחות גם על קמח שקונה אח"כ ושלא היה בעולם כלל קודם. ואולי בשליחות לכו"ע מהני, דאי"ז כמה עשיות רק שליחות אחת ואם חלק מהשליחות היא על דשב"ל סגי בזה, והנה יש כאן נידון נוסף, והוא שהחזו"א בכמה דוכתי [חו"מ סי' א, אה"ע סי' נ"ח] נוקט שגילוי דעת בדשלב"ל לא מהני, ולכן אם אמר לו לך חזק וקני בדשלב"ל לא מועיל אח"כ לקנות, וא"כ גם כאן לא מועיל גילוי דעת בדשלב"ל, וא"כ אין כאן זכין, כיון שגילוי דעתו שרוצה לא הוי גילוי דעת [ועיין בטור חו"מ רמ"ג שס"ל שאם אמר מוכר לקונה כתבו וזכו לו בשטר שיכול לחזור בו ממה שאמר שתזכו לו כיון שזה דשלב"ל ואין אדם מקנה דשלב"ל [דהשטר ליתיה בעולם בשעת זכייתו] ומוכח דגילוי דעת בדשלב"ל לא מהני ולכן לא מהני גילוי דעתו בדשלב"ל].

[אח"י 1234567]

על שולחנו יכולים להפריש בלי דעתו מכל האוכל העומד לאכילת בני הבית²¹⁶.

[אח"י 1234567]

כג. משגיחי כשרות הממונים על הפרשה בשליחות בעל העיסה, יכולים להפריש אפילו מעיסות וקמח שלא באו לעולם²¹⁷, ועדיף שהמינוי יהיה בכתב, וראה הערה²¹⁸. ויכולים למנות שליח אחר, וראה הערה²¹⁹.

[אח"י 1234567]

מקורות והערות

[אח"י 1234567]

אכן י"ל שכיון שבסתמא נוח לאדם לסמוך על אנשי ביתו שיתקנו לו המאכל חשיב זכות לכו"ע, גם י"ל לדברינו כיון שיש כאן גם דשב"ל מהני הגילוי דעת וצ"ע.

ולדינא כתב בחזו"א בקונטרס הל' תרו"מ שנדפס ע"י הר"ז שפירא [והובא בדרך אמונה שם] שאם גילה בעה"ב פ"א לאשתו או לבני ביתו שיפרישו תמיד מהני מדין זכיה ודו"ק היטב.

216. ר"מ פ"ב תרומות הי"ב, ועי' חזו"א מעשרות סי' ז' ס"ק ט"ו. ועי' חלת לחם סי' ז' סעיף ז'.

[אח"י 1234567]

217. המשגיחים מפרישים חלה מעיסה שנילושה אחרי המינוי, ויתרה מזו אם המינוי הוא להרבה זמן יתכן שיש הפרשה מקמח שעוד לא היה כלל בעולם בשעת המינוי.

והנה בתוס' נזיר יב ע"א הקשו איך אשה יכולה לומר לחברתה להפריש מקמח שנותנת לה ללוש, הרי היא עושה שליח על דבר שלא בא לעולם, ותריך ר"ת דיש בידה להביא עיסה מגולגלת ולומר שתהא חלה על הקמח שיהיה נילוש וממילא אי"ז דשלב"ל כיון שבידה להפריש. ואח"כ כתבו התוס' "ומ"מ בהאי טעמא לא סגי לן למימר דמצי למיעבד שליח כיון שבידו ללוש ולגלגל", והוכיחו זה מהגמ' ביבמות שלא אמרינן בידו באופן שמחוסר מעשה דמבואר שם שהגמ' מסופקת אם יכול לעשות חברו שליח לכתוב גט ליבמתו אחר שיכנסנה, ומקשה תוס' הרי בידו לבא עליה ומה נסתפקה הגמ' ומזה הוכיחו תוס' שלא אמרינן הסברא שבידו ללוש ולגלגל.

ויש אחרונים שלמדו שתוס' חזרו בהם מכח הראיה מיבמות, ולא אמרינן בידו על שליחות בדבר שלא מצי עביד אפילו שבידו לעשות באופן אחר.

וכ"כ האבנ"מ סי' ל"ה ואורח מישור וכן כתב החזו"א זרעים ליקוטים ו'.
 אולם הרבה מרבותינו האחרונים עי' מל"מ פ"ט אישות, הגרע"א בנזיר בגליון
 הש"ס וקרן אורה ועוד למדו שתוס' לא חזרו בהם רק ס"ל שכל הכח שיש
 למנות שליח בדשלב"ל זה מכיון שהוא יכול להביא עיסה ולקרוא שם [או
 ללוש הקמח ולקרוא שם], ממילא בהפרשת חלה זה בידו ויש לו הכח היום
 ולכן יכול למנות שליח, אבל אין כח במינוי שליחות למנות שליח מכח
 שבידו ללוש ולגלגל, דעל השליחות עצמה אין הסברא של בידו, רק על כוחו
 להפריש חלה, דע"י שיש בידו להפריש חלה נחשב שהוא בעל הכח להפריש
 וממילא יכול להפריש [ויש להוסיף בזה דהנה הגרע"א הקשה מדוע לא
 אמרינן שיוכל לכתוב גט ליבמתו אחר שיכניסנה כיון שבידו לבוא עליה וכמו
 בחלה, ונראה לומר שהגדר בידו הוא רק בחסרון מציאות, וכמו בהפרשת
 חלה שרק חסר בעיסה וזה חסרון בהיכ"ת, ואפילו בגר שמבואר בגמ'
 קידושין סב ע"ב שהיה חשיב בידו אם לא היו צריכים ג' לגירותו הביאור
 הוא כיון שמה שגר קידושיו לא קידושין זה חסרון היכ"ת שגוי אינו בדין
 קידושין וחסר את מציאות הגירות וע"ז מהני בידו, אבל כאן ביבמתו כיון
 שהאישות של היבום שזקוקה לו קודם היבום זה לא רק חסרון בהיכ"ת
 שאין מה לגרש, אלא זה סותר את הגט דאישות של זיקה מחייב יבום ולא
 גט ורק ע"י מעשה היבום נעשה כאן פעולה שפועל שיחול אישות רגילה
 ועי"ז אפשר לגרש ובזה לא מהני בידו, והטעם דגדר של בידו הוא שכיון
 שבידי לקבל את הכח ממילא עכשו אני פועל בכוחות שיהיו לי אחרי שיהיה
 העיסה וכד', ויש לאדם כח לפעול מכח מה שאח"כ יהיה בעלים, וכ"ז לא
 מהני רק אם המצב שקודם לקבלת הכח אינו סותר לכח שיש לי אח"כ אבל
 אם זה סותר לכח אח"כ לא שייך שיהיה בעל הכח במצב שהוא סתירה לזה,
 ולכן יבם לא יכול לקבל כח גירושין אם בתור יבם מופקע מכח גירושין
 דהאישות מחייבת יבום ולא גירושין. ומכח זה הבינו התוס' שגם בשליחות
 א"א למנות שליח מכח בידו דכיון דמינוי השליחות חל בשעת המינוי ואז
 אין לו כח, ורק מקבל כח מכח העתיד זה לא מהני לשליחות דצריך שבשעת
 המינוי יהיה לו כח עצמי].

ויש שלמדו, דתוס' הוכיחו שלא אמרינן שבידו ללוש כיון שזה מחוסר מעשה
 וכמו שם שהביאה זה מחוסר מעשה, וכל מה שאמרינן בידו זה רק שיכול להביא
 עיסה מגולגלת ולהפריש ע"ז חלה [או לקנות עיסה בשוק המצוי לקנות] אבל
 לא אמרינן שבידו ללוש ולהפריש חלה מיניה וביה כיון שזה מחוסר מעשה.

הלכות הפרשת חלה

וצ"ל לפי"ז שמה שיש כח לאשה להפריש חלה מעיסה של חבירתה כיון שסו"ס ביד המשלח לקנות עיסה ולהפריש חלה מזה ממילא יש לו הכח להפריש חלה, וע"ז פשוט לתוס' שיכול לעשות שליח כיון שזה כח של עשיה והוא נחשב היום בעל הכח של העשיה, ורק על היתר השירים שזה חלות דממילא, וע"ז לא מהני מה שיכול לקנות עיסה ולהפריש חלה דזה רק שליחות על מעשה, דמעשה ההפרשה מתיר ממילא, וע"ז יש חסרון של דשלב"ל כיון שהוא לא יכול להתיר את השירים של הקמח שנתן לאשה ללוש וממילא לא יכול למנות שליח. וע"ז כתבו תוס' כיון שבידו להתיר את השירים ע"י שיביא עיסה אחרת ויתקן אותה ממילא חשיב בידו ולא נחשב מחוסר מעשה ויכול למנות ע"ז שליח [כ"ז כתב בח"ס אה"ע סי' ד' וסי' י"א בקיצור, ועי' חזו"א מש"כ שאין חילוק בין תיקון הטבל לעשיית החלה ובראשונים משמע שיש חילוק]

ולפי"ז עדיין צ"ב באופן שממנים שליח, והקמח עדיין לא נמצא בעולם, או שלא נמצא ברשות הבעלים לא מועיל תרוץ התוס' ועי' ח"ס שכתב שכיון שמצוי לקנות בשוק חשיב בידו, אכן על הקמח שלא נמצא בעולם כלל ל"ש לומר זה.

וצ"ל בהכרח שמהני מכח זכיה, ואפילו למ"ש האחרונים [עי' הערה 214] שבאופן ששולח שליח יש קפידא שיעשה דוקא בתורת שליח ולא בתורת זכין, כ"ז כשיש סיבה לומר זה, אבל באופן שיש אומדנא שזה זכות עבורו וכמו כאן בהפרשת חלה שהרי פשוט שעדיף לו שהמשגיח יוכל לתקן ושלא ישאר טבל. ואפילו אם בעל החנות הוא מומר וכד' בכ"ז ניחא ליה ואין לו גם הפסד דהרי היום מפרישים משהו ובודאי שיש כאן זכיה, ואין סיבה לומר שמקפיד אם גילה דעתו במפורש שרוצה שיפריש עבורו ואפילו אם עושה זה מחמת שיקול מסחרי וכד' בכ"ז בחלה שהכמות היא קטנה שייך זכין [אכן בתרו"מ יש לדון אם שייך זכין כיון שנוטלים כמות גדולה והוא עושה זה רק מכח שיקול מסחרי ואי"ז זכות גמורה בשבילו ויכול לחזור בו מהשליחות וצ"ע בזה]. ועי' בקונטרס "לאפרושי מאיסורא" מהגרש"ז אויערבך זצ"ל סימן א', ועיין חזו"א זרעים ליקוטים ס"ו שנקט שהעולם נהגו כן ולא חששו לקושית תוס' כי ס"ל שכל פעם שיש שליחות מהני גם מדין זכיה, וראה לעיל. ויש לצרף שיתכן שסגי בניחותא של הבעלים ולא צריך שליחות כלל. והנה שיטת המהרי"ט חחו"מ סכ"ג שאפשר לעשות שליח על דשלב"ל וגם

כד. אם בעל הבית הוא מומר, ראה הערה אם אפשר להפריש מעיסתו²²⁰.

מקורות והערות

מסברא יש מקום לזה שאי"ז עשיה ממש אלא כל שפועל עפ"י ציווי המשלח נחשב שליח, אכן בתוס' נזיר לא מבואר כן ורוב האחרונים פליגי ע"ז.

218. שמעתי דהגרי"ש אלישיב שליט"א ציין לדברי מרכה"מ פ"ו מגירושין שס"ל שמינוי בכתב אין החסרון של דשלב"ל ובודאי כך עדיף טפי, והוא ציין זה על מה שעושים שליחות לחלל פירות על מטבע של מע"ש אף שהפירות עדיין אינם בעולם ולא היה ניחא ליה בתרוץ החזו"א שהמטבע נמצא בעולם ולכן הביא את דברי המרכה"מ ובודאי שזה רק בצירוף [כגון בחילול מע"ש שיש לצרף את דברי החזו"א וכד'].

219. עי' מעדני ארץ תרומות פ"ד ה"א שהביא מחלוקת בזה, וע' בצה"ל תרומות פ"ד סק"כ. ויש לצרף כאן שתועיל הפרשת השני גם מדין זכין וכדלעיל בהערה 217.

220. הנה נחלקו האחרונים אם יש שליחות למומר, עי' מג"א סי' קפ"ט סק"ז ואהעו"ז שם והגרע"א גיטין כג ע"ב ועוד, וא"כ יש לעיין איך מהני השליחות של משגיחי הכשרות באופן שבעה"ב הוא מומר, הרי אין שליחות למומר.

וצ"ל שיש כמה צירופים א. שבזה גופא פליגי האחרונים, ובאבן העוזר ס"ל שיש שליחות למומר וחשיב בן ברית עי"ש ועי' בית שמואל סי' קמ"א ס"ק מ"ז, ובפ"ת שם ס"ק ל"ב, ועי' בח"ס חחו"מ סי' קל"ד שפסק כן, וכן כתב בדרך אמונה פ"ד תרומות סק"ז. ב. יש צד שסגי בניחותא בעלמא ולא צריך שליחות. ג. אם למומרים בזמננו אין הדין של מורידין ואין מעלין י"ל דחשיבא גם בן ברית [ועי' חזו"א יו"ד סי' ב' ס"ק כ"ח]. ד. יש לצרף שבפועל יש שליחות אפילו לעכו"ם לשיטת כמה אחרונים.

ומו"ר הגר"מ גרוס שליט"א הוסיף לי שמה שמקילין בזה כיון שתרו"מ זה דרבנן, ובזה מקילין מעיקר הדין שיש שליחות למומר ומצרפים דברי המעדני ארץ שסגי בניחותא [ויש לדון אם היום אין לזה חומר של דאורי'.